

Joanna Chwałek

V Forum Bibliotekarzy Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz Dni Książki i Bibliotek

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 2/2, 21-26

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIA

Joanna Chwałek

V Forum Bibliotekarzy Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz *Dni Książki i Bibliotek*

Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotek Polskich powstała w maju 2004 roku. Postawiła sobie za cel zacieśnienie współpracy bibliotek uczelni śląskich, a także zmianę wizerunku bibliotekarza we współczesnym świecie. W ramach Sekcji współpracują biblioteki następujących śląskich uczelni: Uniwersytetu Śląskiego, Politechniki Śląskiej, Politechniki Częstochowskiej, Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu Wydział Zamiejscowy w Chorzowie, Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji w Bytomiu, Wyższej Szkoły Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu, Wyższej Szkoły Zarządzania i Nauk Społecznych w Tychach, Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Wyższej Szkoły Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach oraz Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

Jako biblioteka szkoły wyższej, czuliśmy się zobowiązani przystąpić do prac Sekcji i nastąpiło to na V Forum w Wyższej Szkole Bankowej w Chorzowie 5 kwietnia tego roku. Hasłem V Forum było pytanie Jak informacja kształtuje naszą rzeczywistość? Odpowiedzi na nie próbowali nam udzielić dr Joanna Kamińska z Uniwersytetu Śląskiego oraz redaktor Jacek Żakowski z tygodnika „Polityka”.

W referacie pt. *Rola informacji w społeczeństwie uczącym się* dr Joanna Kamińska przypominała, że funkcjonujemy obecnie w gospodarce opartej na wiedzy. Oznacza to, że we współczesnym świecie wzrasta znaczenie wiedzy teoretycznej, na rynku dominuje sektor usług, a w strukturze zawodowej społeczeństw dominują różnego rodzaju specjaliści, eksperci i naukowcy. Wkłada się więc wiele wysiłku w tworzenie nowych technologii intelektualnych. Skrótowo charakter gospodarki opartej na wiedzy można rozpisać następująco:

- know-what (wiedzieć co)
- know-why (wiedzieć dlaczego)

- know-how (wiedzieć jak)
- know-who (wiedzieć kto)

Rodzi to szereg problemów z których najistotniejszy to gwałtowny przyrost informacji i olbrzymia ich ilość. Autorka referatu podaje, że według badań Uniwersytetu w Berkeley, w 2002 roku wyprodukowano 5 eksabajtów informacji¹. Jest to ilość, która zapełniłaby 37.000 nowych bibliotek wielkości Biblioteki Kongresu. Ogarnięcie takiego ogromu informacji zdecydowanie przekracza możliwości ludzkie. Trzeba więc tę wiedzę weryfikować. Po zweryfikowaniu trzeba ją przyswoić i wykorzystać, a także na bieżąco uzupełniać i uaktualniać. Jesteśmy więc społeczeństwem uczącym się przez całe życie (Life Long Learning). Osoba, która nie realizuje tego wymogu, przechodzi do informacyjnego getta i przestaje liczyć się w społeczeństwie.

Konieczność ciągłego uczenia się jest polem do działania dla instytucji uczących, a co za tym idzie dla bibliotek, jako dostarczycielek zweryfikowanej, sprawdzonej informacji. Biblioteki stanowią bazę do realizacji procesów edukacyjnych, ich zadaniem jest też propagowanie idei permanentnej edukacji. I tu przechodzimy do roli bibliotekarza. Ranga tego zawodu na pewno wzrasta w społeczeństwie uczącym się, i my – bibliotekarze musimy o tym mówić i zmieniać stereotyp naszego zawodu. Na nas spoczywa ciężar dostarczenia prawdziwej i rzetelnej informacji, a to bardzo odpowiedzialne zajęcie. To implikuje również ciągle dokształcanie się samego bibliotekarza.

Dr Kamińska na końcu swego wykładu wspomniała o Komisji Zarządzania i Marketingu przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, w której sama prężnie działa. Komisja ta ma na celu zaszczerpienie na gruncie środowiska bibliotekarskiego w większym zakresie tematyki zarządzania i marketingu, poprzez organizowanie konferencji i wydawanie książek. Zebrani zostali też zaproszeni na konferencję *Zarządzanie kadrami w bibliotece*, która ma odbyć się w dniach 12–13 października we Wrocławiu².

Z tematyką kształtowania rzeczywistości przez informację zmierzył się też redaktor Jacek Żakowski, który przedstawił problem segregacji informacji przez dziennikarzy. W świecie dziennikarskim mamy do czynienia jednak z innego typu informacją – nie pomocną ludziom w życiu, lecz natury rozrywkowej i sensacyjnej. Bo ludzie nie pragną informacji poważnej, potrzebnej do codziennego radzenia sobie w życiu. Taka informacja jest dla nich za nudna. Tytuł wystąpienia to: *Jak żywić innych infor-*

¹ 1 eksabajt to 10¹⁸ bajta.

² Strona internetowa Komisji Zarządzania i Marketingu przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich: <http://ibin.us.edu.pl/komisja/komisja.html>

macją?, redaktor wprowadza bowiem rozróżnienie na żywienie, które jest racjonalne oraz karmienie – czyli zapychanie byle czym, z małymi wartościami odżywczymi. Tak samo jak w żywieniu, również w informacji – ludziom najbardziej smakuje to, co jest niezdrowe. Dziennikarz nieustannie musi wybierać między tymi dwoma światami.

Innym problemem jest nadmiar informacji. Dziennikarze siedzący w swoich news-roomach³ dokonują bezustannej rzezi informacji. Miliony ich bezpowrotnie giną, a tylko nieznaczna część, tych – zdaniem dziennikarza – najistotniejszych, dociera do nas – odbiorców. Jedynymi więc osobami, które jako tako wiedzą, co się na świecie dzieje, są tylko dziennikarze. Natomiast przeciętni odbiorcy, by odebrać prawidłowo oderwaną z kontekstu innych wydarzeń informację, muszą ją mieć dostarczoną z odpowiednim komentarzem. Wyjaśnienia są różne, w zależności od tego, jaką ideologię wyznaje dziennikarz, czasopismo czy stacja telewizyjna lub radiowa. To samo wydarzenie może być opisane w zupełnie różny sposób w dwóch różnych gazetach. Tak więc media kształtują naszą rzeczywistość. Dlatego są doskonałym narzędziem indoktrynacji. My – czytelnicy prasy fałszywie postrzegamy więc świat i co gorsza, jesteśmy na to skazani, bo nie mamy czasu, aby sami przetwarzać wszystkie pojawiające się informacje.

Idąc dalej, redaktor Żakowski powołał się na katastroficzną wizję Ulricha Becka⁴, według którego żyjemy w cywilizacji ryzyka, a światem rządzi coś nieprzewidywalnego, nie poddającego się kontroli i nie dającego się zrozumieć. Współczesnemu człowiekowi towarzyszy ciągły lęk, a lęk to coś nieokreślonego. Łatwiej jest lęk pokonać, gdy zamieni się go w strach przed czymś konkretnym. I właśnie to robią media – wskazują winnego. Raz jest to Ben Laden, innym razem wściekłe krowy, SARS czy ptasia grypa. Informacje tego typu są specjalnie rozdmuchiwane, pomimo że nie ma podstaw do realnej, namacalnej obawy przed tymi zjawiskami.

Tak więc problemem współczesnego świata jest zapychanie ludzi informacjami nie dającymi się ogarnąć, ale też nieprzydatnymi, a dostarczającymi jedynie taniej rozrywki. Uświadomienie sobie tego rodzi konieczność uczenia młodych pokoleń bardziej racjonalnego i krytycznego odbioru informacji i wychowania świadomego społeczeństwa.

W obu wystąpieniach przedstawione zostały dwa stanowiska – bibliotekarza, w którego mniemaniu najważniejsza dla człowieka jest rzetelna wiedza, oraz dziennikarza, który wie, że ludzie najbardziej domagają się

³ News-room – miejsce, w którym dziennikarze zaopatrzeni w komputery wyszukują informacje.

⁴ Ulrich Beck to niemiecki socjolog, profesor monachijskiego Ludwig-Maximilians-Universität; zajmuje się m.in. zagadnieniami związanymi z ryzykiem, środowiskiem oraz globalizacją (źródło: <http://pl.wikipedia.org>).

rozrywki. Obydwaj mają do czynienia z informacją, ale jakże odmienną. Łączy ich jednak jeden problem – problem nadmiaru informacji, z którym muszą się borykać, gdyż odbiorca nie ma czasu, by sam selekcjonować informację.

Kolejne spotkanie w ramach Sekcji Bibliotekarzy Szkół Wyższych SBP odbyło się z okazji Tygodnia Bibliotek (8-15 maja), obchodzonego pod hasłem: *Nie wiesz? - zapytaj w bibliotece*. Gospodarzem spotkania była Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. 15 maja, pod hasłem *Książka – Informacja – Bibliotekarz we współczesnym społeczeństwie uczącym się*, przedstawili tam swoje wystąpienia dr hab. Anna Tokarska z Uniwersytetu Śląskiego oraz Tomasz Kammel, znany dziennikarz i prezenter telewizyjny.

Dr Anna Tokarska wygłosiła referat zatytułowany *Książka i informacja przewodnikiem po społeczeństwie uczącym się*. Przedstawiła w nim obieg informacji we współczesnym świecie: jej transmisję (nadawanie) i absorpcję (odbiór). Społeczeństwo uczące się kupuje informację, która stała się towarem. Instytucje czy firmy mające społeczeństwu tę informację dostarczać badają rynek, oczekiwania społeczne dotyczące informacji, po to aby sprzedać wartościowy, najbardziej odpowiadający odbiorcy produkt. Bada się zachowania członków społeczeństwa informacyjnego. Ostatnio dużo pisze się na przykład o lęku przed biblioteką (library anxiety) wśród studentów pierwszych lat studiów. Gdy firmy już wiedzą, jaką informację dostarczyć, mają do dyspozycji nowoczesne techniki ich przesyłania (Internet), które są szybkie, tanie i łatwe zarówno w zapisie jak i w odczycie. Poziom dostępu do informacji wyrównuje się w dobie powszechnego dostępu do sieci komputerowych.

Obecnie polityka zarządzania informacją jest nierozzerwalnie związana z polityką państwa, które próbuje robić wszystko, by zapewnić do niej dostęp. Powstają akty prawne czy programy rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Taką rolę pełni realizowany obecnie program ePolska, którego celem jest:

- rozwój infrastruktury teleinformatycznej;
- zapewnienie wszystkim dostępu do taniego, szybkiego i bezpiecznego Internetu;
- inwestowanie w ludzi zajmujących się informacją oraz w ich umiejętności;
- stymulowanie lepszego wykorzystania technologii informacyjnych (w dziedzinie gospodarki, administracji, sądownictwa, policji, służby zdrowia, opieki społecznej i transportu);
- informatyzacja obszarów wiejskich;
- rozwój radiofonii i telewizji cyfrowej;

- wspomaganie rozwoju zaplecza naukowego⁵.

Ważnym zagadnieniem jest także digitalizacja zbiorów bibliotek i archiwów oraz wyeliminowanie tak zwanego smogu informacyjnego – czyli masy informacji nieuporządkowanej, wprowadzającej chaos. Zapanować nad tym możemy dzięki wypracowanym w bibliotekarstwie modelom organizowania informacji. I znów widzimy tu silną pozycję bibliotekarza jako kreatora rzeczywistości, budującego ją poprzez odpowiednią selekcję danych. Pojawiają się nowe określenia dla naszego zawodu – moderator informacji czy e-moderator.

Godną uwagi inicjatywą są powstające ostatnio licznie biblioteki cyfrowe – zdigitalizowane zasoby największych polskich bibliotek. Wykorzystywany jest do tego celu pierwszy polski system do budowy bibliotek cyfrowych o nazwie dLibra, rozwijany przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo–Sieciowe⁶. Śląsk pozostaje tu znacznie w tyle, gdyż nie zaczęto jeszcze nic robić w tym kierunku, podczas gdy inne ośrodki są już na różnych, często bardzo zaawansowanych etapach prac.

Od tematyki współczesnego społeczeństwa uczącego się i polityki państwa zapewniającej jego rozwój, przeszliśmy do przedstawionego z dużym poczuciem humoru wystąpienia Tomasza Kammela zatytułowanego *Rola informacji w świecie mediów*. Lekkie, łatwe i przyjemne traktowało jednak o sprawach bardzo ważnych – o manipulacji informacją. O tym, jak zmienia się wymowę wypowiedzi danej osoby publicznej, przemilczając jej część, by stworzyć informacyjny hit, o którym potem długo się mówi. O tym, że odpowiednio nagłośniona informacja nie musi być bardzo ważna, by zelektryzować opinię publiczną (tzw. materiał medialnie nośny). I o tym, że takie środki nagminnie w mediach się stosuje. Najobszerniejsza część wystąpienia dotyczyła jednak formy wystąpień publicznych i przedstawiała szereg rad, które pomagają wypaść naturalnie, wiarygodnie i przede wszystkim interesująco, osobie występującej przed publicznością. W skrócie można powiedzieć, że:

- najważniejszy jest początek;
 - trzeba panować nad oddechem – co daje uspokojenie;
 - trzeba patrzeć na całą salę, nie na poszczególnych widzów (wtedy nikt nie czuje się pominięty);
 - nie wolno się nadmiernie przymilać publiczności;
 - bardzo ważny jest strój, gesty i postawa.
- Trzeba również trzymać się magicznej zasady „3P”, to znaczy:
- powiedz to, co chcesz powiedzieć;

⁵ Źródło: <http://www.kbn.gov.pl/cele/02.ppt#1>

⁶ Pełną listą wdrożeń oprogramowania i zarazem listę polskich bibliotek cyfrowych można obejrzeć na stronie <http://dlibra.psnc.pl/>

- powiedz to;
- powiedz to, co powiedziałeś.

Wniosek stąd, że tylko powtarzanie zagwarantuje, że ludzie odbiorą informację, którą chce się im przekazać.

Ta część wystąpienia była inspirowana książką, którą wraz z Piotrem Kraśko i Robertem Kroolem napisał Kammel.⁷

To bardzo sympatyczne i zabawne wystąpienie ukazało zupełnie inne oblicze prezentera, który w telewizji wypada raczej sztywno i sztucznie. Okazuje się, że ma on w sobie wiele osobistego uroku, potrafi oczarować salę i wypada bardzo naturalnie. Widać na żywym przykładzie, że rady z jego książki zdają egzamin!

Tak więc mijające półrocze w środowisku bibliotekarzy szkół wyższych upłynęło na rozważaniach nad dwoma światami informacji, z których jeden reprezentuje wiedzę naukową i praktyczną, potrzebną w każdej dziedzinie życia, by przetrwać. To jest domena bibliotekarzy czy, nowocześnie mówiąc, moderatorów informacji. Drugi świat to świat wydarzeń, opisywany z kolei przez dziennikarzy. Oba rodzaje informacji łączą się na gruncie biblioteki. Oba mają też specyficzne dla siebie problemy. Myślę, że rozważanie zagadnień informacji medialnej jest bardzo ważne przy próbie zrozumienia świata, w którym przyszło nam żyć. Trzeba jednak dążyć do tego, by społeczeństwo „konsumowało” więcej „pożywej informacji” i aby robiło to w sposób bardziej świadomy.

Mgr Joanna Chwałek jest Bibliotekarzem Systemowym w Bibliotece Głównej AWF w Katowicach

Uwaga!

Wszystkich zainteresowanych zapraszamy do
współpracy!
Jeśli chciałbyś się podzielić czymś z czytelnikami
Bibliotheca Nostra, napisz artykuł!

Kontakt:

m.pacha@awf.katowice.pl
tel. 032 207 51 48

⁷ T. Kamel, P. Kraśko, R. Krool: *Dyskretny urok wystąpień publicznych*. Warszawa, Emka, 2002.